

29.9.2016

VNK/1235/03/2016

Valtiovarainministeriölle

Viite

Asia

KANSALAISSUUS VIRKANIMITYKSISSÄ

Valtioneuvoston kanslia lausuu valtiovarainministeriön valtion virkamieslain muuttamista koskevaan lausuntopyyntöön seuraavan.

Yleistä

Perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Käytännössä oman maan kansalaisuutta voidaan edellyttää ainoastaan niihin virkoihin, joihin kuuluu julkisen vallan käyttöä tai joiden tehtäväpiiri on yhteydessä valtion tai muun julkisyhteisön yleiseen etuun.

Turvallisuusselvityslain tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia ennakolta estää toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä. Henkilöturvallisuusselvityksellä tarkoitetaan turvallisuusselvityksissä henkilön nuhteettomuuden tai luotettavuuden varmistamiseksi laadittavaa selvitystä henkilön taustasta. Henkilöturvallisuusselvitystodistuksesta säädetään turvallisuusselvityslain 43 ja 44 §:ssä.

Turvallisuusselvityksillä sekä sen keinovalikoimaa käyttämällä ja kehittämällä voidaan käytännössä paremmin toteuttaa virkamieslaissa säädettyjä ja laajennettavaksi aiottuja kansalaisuusedellytysten taustalla olevia tavoitteita. Kanslia toki katsoo virkamieslain muutoksen tavoitteet kannatettaviksi ja oikeasuuntaisiksi.

Valtionhallinnon ja virkojen tehtävät ovat moninaistuneet vuosien mitaan, eikä esimerkiksi valtion turvallisuuteen merkittävällä tavalla vaikuttavia seikkoja voi enää yhdistää vain joihinkin esimerkiksi nimettyihin ylimpiin virkoihin. Virkojen tehtävät ja pysyvyys ovat myös erilaisia kuin nykyistä virkamieslakia säädettäessä.

Nyt valmisteilla olevan virkamieslain muutosesityksen jälkeen asian käsittelyä on jatkettava selvittämällä turvallisuusselvityslain muutostarpeet mahdollisimman pikaisesti ja saatettava tilanne käytännön tarpeita vastaavaksi ja toimivaksi niin, että nykytilanteessa olevat erilaiset intressit otetaan kokonaisuudessaan huomioon.

Esitettyyn lausuntopyyntöön liittyen valtioneuvoston kanslia katsoo, että sen osalta seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, jolla ei ole muun valtion kansalaisuutta:

- pääministerin ja ministerin valtiosihteeri;
- alivaltiosihteeri;
- osastopäällikkö ja sitä vastaava virka; sekä
- ministerin erityisavustaja.

Lisäksi Suomen yksinomaista kansalaisuutta tulisi edellyttää sellaiselta valtioneuvoston kanslian virkamieheltä, jonka viran määrättyihin tehtäviin kuuluu toimia valtioneuvoston turvallisuusjohtajana, valmiusjohtajana ja valmiuspäällikkönä sekä virkamieheltä, jonka viran tehtäviin kuuluu käsitellä tai hänellä on oikeus saada sellaisia turvallisuusluokitusmerkittyjä suojaustason I ja II salassapidettäviä asiakirjoja, että asiakirjan tai siihen sisältyvän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa vahinkoa kansainvälisille suhteille, valtion turvallisuudelle, maanpuolustukselle tai muulle yleiselle edulle.

Mainituilta osin edellytystä sovellettaisiin myös nimitettäessä virkamies valtion virkamieslain 9 §:n nojalla hoitamaan tehtäviä määräaikaissa virkasuhteessa.

Muilta osin valtioneuvoston kanslialla ei ole huomautettavaa lausuntopyynnön säännösluonnoksista.

Perusteena edellä mainituille viroille ja tehtäville kanslia lausuu seuraavan. Valtioneuvoston kanslia vastaa pääministerin johdolla hallitusohjelman toimeenpanon valvonnasta ja avustaa pääministeriä valtioneuvoston johtamisessa. Kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus. Valtioneuvoston kanslia turvaa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset kaikissa olosuhteissa. Tehtäviin lukeutuu muun ohella valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yleinen yhteensovittaminen.

Näistä tehtävistä vastaa joukko virka-asemaltaan eritasoisia virkamiehiä, eikä yksittäisten, pelkästään korkeimpien virkanimikkeiden ja niiden haltijoi-

den esiin nostaminen kansalaisuuden osalta vaikuta käytännössä asiaan kuin osittain.

Myös valtioneuvoston yleisistunnon ja kanslian nimitystoimivallassa olevien poliittisten valtiosihteerien ja ministerien erityisavustajien sisällyttäminen yksinomaisten Suomen kansalaisuusedellytyksen piiriin on perusteltua. He toimivat lähellä valtiojohtoa ja saavat tietoonsa laaja-alaisesti arkaluonteista tietoa ja vaikuttavat tältä osin myös päätöksenteon valmisteluun läheisessä yhteistyössä valtioneuvoston jäsenten kanssa.

Määrittelyn tulee joidenkin virkojen osalta lähteä liikkeelle tehtävän sisällöstä. Valtioneuvoston kanslian valtioneuvoston yhteiseen tilannekuvaan, varautumiseen ja turvallisuuteen sekä häiriötilanteiden hallinnan yleiseen yhteensovittamiseen osallistuvien virkamiesten tulisi olla yksinomaan Suomen kansalaisia. Kansliassa on myös muita tehtäviä, joiden osalta kansalaisuusvaatimusta on perusteltua harkita, mutta tehtävien moninaisuuden johdosta niistä tulisi säätää yleisluonteisemmin tehtävien sisältömäärittelyn avulla. Valtioneuvoston hallintoyksikkö-nimisen osaston perustamisen yhteydessä määrätyt ministeriöiden yhteisiksi katsottavat tehtävät keskitettiin kansliaan ja samalla niitä hoitava henkilöstö siirrettiin kanslian palvelukseen. Tästä syystä kanslian henkilöstöön kuuluvat virkamiehet käsittelevät esimerkiksi puolustusministeriön tiedonhallintatehtävissä sellaisia kansalliseen turvallisuuteen ja maanpuolustukseen liittyviä salaisia asiakirjoja, että kansalaisuusvaatimuksen asettaminen on perusteltua.

Asian suhteen on kuitenkin syytä säilyttää esitetty mahdollisuus erivapautteen ja tilannekohtaiseen harkintaan, jotta ei perusteettomasti aseteta esiteitä virkasuhteeseen nimittämiseksi.

Muilta osin monikansalaisuus ei muodostane ongelmaa sääntelyn tavoitteiden kannalta.

Janne Kerkelä
osastopäällikkö, alivaltiosihteerin sijainen

Kari Peltonen
hallitusneuvos